

Edgar Morin Científic i escriptor

«Estam, encara, a la prehistòria humana, i no en podem sortir. I la prehistòria té les següents característiques: el subdesenvolupament de la ment, la barbàrie, el maniqueisme de confondre el bé i el mal, la dimonització d'altri»

«Es pot dir que, quan creix el perill, també ho fa l'esperança»

El perill és la mentalitat d'histèria de la guerra

Entrevista i Foto:
Carles Domènec
www.carlesdomenec.com

A *Vidal y los suyos*, que s'acaba d'editar en castellà (Galaxia Gutenberg) després de vint anys de l'original en francès (*Vidal et les siens*), Edgar Morin (París, 1921) -membre de la Resistència, científic, filòsof i etnòleg, un dels intel·lectuals més destacats del present europeu- explica la novel·lesca vida del seu pare, l'apogeu i el crepuscle de la cultura dels jueus procedents d'Espanya, els esdeveniments a la metròpolis jueva de Salònica i, en general, el segle XX. El volum es llegeix a voltes amb el cor encongit. Un exemple: "...quan les dones de Salònica arriben en massa a Auschwitz, entrades en carns, sensibles, delicades, temoroses del fred, habituades al confort i al *far niente*, provocaran la ironia i el sarcasme de la jueves poloneses, escarransides, resistents, endurides, i aniran a les cambres de gas sota les burles asquenazites".

Al llibre vostè explica la història de Salònica i la vida del seu pare.

La majoria dels habitants de Salònica eren jueus i la llengua castellana fou l'unificador lingüístic d'aquella gent, oberta a l'humanisme, a les idees de França i a la laïcitat. La ciutat fou ocupada pels grecs durant les guerres balcàniques. Després de la primera guerra mundial molts dels refugiats grecs van arribar a Tessalònica i molts habitants van tornar als seus orígens. La història del meu pare és sobre aquests viatges d'Orient a Occident i dels esdeveniments del segle XX.

Què sentí durant l'escriptura del llibre?

El vaig escriure rient i plorant. És el llibre que més m'ha tocat el cor i sento una emoció molt singular en veure que es torna a publicar. El llinatge Vidal té a veure amb Catalunya. Nascut al port macedoni de l'Imperi otomà, la llengua materna del

meu pare era l'espanyol del segle XV i el seu besavi era toscà.

Com es documentà?

Vaig consultar llibres sobre Salònica i sobre la història sefardita. Existeix un llibre monumental que es titula *La història dels jueus de Tessalònica*. El meu pare conservà les còpies de tot el que escrivia i una gravació sobre la seva vida. I em parlà moltes vegades de la seva història, tot i que la novel·lava un poc i en tenia més d'una versió.

No es va sentir temptat per la ficció d'escriure sobre el seu pare?

No, perquè no volia idealitzar la persona. La meua fidelitat a la persona és explicar tots els seus trets i característiques. Volia donar a conèixer la complexitat del personatge.

Els jueus perseguits pels cristians s'establiren a Salònica.

En el passat, els cristians per-

seguien els jueus en el passat i foren acollits per l'Imperi islàmic. En aquell temps, l'Islam era més tolerant que el Cristianisme. Tessalònica, durant el període otomà, no sofrí una persecució de jueus, ni patí les seves humiliacions. Avui dia tot ha canviat. La primera raó és la laïcitat d'Europa, i el fet que la religió cristiana s'ha convertit en un poder privat. La segona és la humiliació als països àrabs i el fracàs de les seves esperances de desenvolupament, de socialisme i de revolució.

I el món àrab canvià.

Els països àrabs tornaren a les seves arrels religioses i a una versió integrista de l'Islam. Va néixer un antisemitisme àrab que no existia en el passat. L'odi d'Israel és un factor que ha modificat la situació. La voluntat de dominació d'Israel sobre Palestina té dues fonts: una idea militar i un aspecte religiós. El pitjor de tot és l'evolució d'un conflicte entre dues nacions que van

néixer a la vegada, l'any 1948, i que s'ha anat transformant. La mescla de nacionalisme i fanatisme religiós produeix la pitjor combinació possible. És el moment en què vivim.

Estam encara a la prehistòria de l'esperit humà?

Cada vegada més i no en podem sortir. I la prehistòria té les següents característiques: el subdesenvolupament de la ment, la barbàrie, el maniqueisme de confondre el bé i el mal, la dimonització d'altri.

Què ha après escrivint el llibre?

He descobert el passat profund de la meua família, dels meus quatre llinatges, i el meu propi passat. Abans d'escriure el llibre tenia una visió molt senzilla d'Espanya i Tessalònica. He conegut què va passar a Tessalònica al segle XIX i la seva riquesa cultural, també la d'Istanbul i d'Alexandria. Al segle XVII, els dos indrets de llibertat i tolerància religiosa a Europa foren Amsterdam i Livorno a La Toscana.

Existeixen encara illes de tolerància al món?

A França i Espanya hi ha tolerància religiosa. Una cosa diferent són els racismes. Aquesta guerra tan llunyana és present aquí i existeix el perill de la radicalització, de la mentalitat d'histèria de la guerra i que es perdi la tolerància de la crítica, per exemple a Israel o amb Hamàs.

On ha anat a parar l'optimisme del seu pare?

Durant la Segona Guerra Mundial, amb tots els perills mortals que assetjaven els jueus, el meu pare no comprengué la realitat de l'antisemitisme. No va entendre que era un tema de raça. Va ser empresonat però sempre se'n sortia i pensava que sempre era possible superar una situació desfavorable.

Vostè parla de la importància de ser interdisciplinari per entendre els perills del nostre temps.

Tots els problemes fonamentals d'ara necessiten coneixements de diverses disciplines de manera simultània: religiosos, sociològics, antropològics, científics... No es pot simplement juxtaposar el coneixement de diversos experts en disciplines diferents. Cal una connexió i un pensament complex. Es pot dir que, quan creix el perill, també ho fa l'esperança.